

Teorik yaklaşımlar çerçevesinde phubbing

Aylin Türe Orhan¹

Özet

Modern dünyanda adeta bir "hastalık" haline gelen telefon bağımlılığı, phubbing kavramının doğmasına yol açmıştır. Kişinin dikkatini ve algısını kişilerarası iletişimden uzaklaştırması ve diğer kişilerle iletişim halindeyken, akıllı telefonla ilgilenmesi anlamına gelen phubbing, giderek ilişkilerin kalitesinde bozulmaya yol açmaktadır. Phubbingin, insan ilişkileri üzerindeki olumsuz etkileri ve iletişim kalitesinde bozulmalara yol açtığı göz önünde bulundurulduğunda, konuyu akademik anlamda ele almak gerekliliği doğmuştur. Bu amaçla çalışmada; phubbing kavramı detaylı bir şekilde açıklanmış olup, iş ve sosyal yaşama olan etkileri araştırılmıştır. Aynı zamanda çalışmada phubbingin teknolojik mi yoksa davranışsal bir "bağımlılık" türü olduğu, teorik kuramlar çerçevesinden ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Phubbing, Akıllı Telefon, Telefon Bağımlılığı

JEL Kodları: M1, D23, O32

Phubbing within the framework of theoretical approaches

Abstract

Telephone service, which has become a "disease" in the modern world, has led to the emergence of the concept of phubbing. Phubbing, which means taking one's attention and perception away from interpersonal communication and being interested in a smartphone while communicating with other people, leads to the fact that in the end, it does not come to fruition. Considering that phubbing causes negative effects on human relations and deterioration in communication quality, it is necessary to address academic issues. To continue for this purpose; The concept of phubbing has been explained in detail and its effects on work and social life have been investigated. At the same time, whether phubbing is a type of technological or behavioral "addiction" was discussed within the framework of theoretical theories.

Keywords: Phubbing, Smart Phone, Phone Addiction

JEL Codes: M1, D23, O32

1. Giriş

Günümüzde akıllı telefonlar, bize iletişim dışında pek çok amaç için olanak sunmaktadır. Müzik dinlemek, gündemi ve haberleri takip etmek, bankacılık işlemlerini gerçekleştirmek, rezervasyon yaptırmak, alışveriş yapmak veya merak ettiğimiz bir konu hakkında araştırmak gibi birçok konuda, cep telefonlarına başvurur hale gelinmiştir. Alışverişten, sağlık takibine, yatırım yönetiminden, sosyalleşmeye kadar her türlü insan ihtiyacını karşılayabilen bu akıllı cep telefonları, bağımlılık faktörünü de ortaya çıkarmış olup, yüz yüze iletişimi sekteye uğratmıştır. Zaman ve mekândan bağımsız olan bu cihazların, sosyal iletişim olanakları sunması (Turkle, 2011: 37), anlık mesajlaşma veya sohbet için sürekli kullanıma hazır bir durumda olması da bu bağımlılığı körüklemiştir. Aynı zamanda sosyal ilişkilerin, akıllı telefonlar aracılığıyla sürdürülmesi ve sosyal etkileşimleri kolaylaştırması da kullanım sıklığının artmasına sebep olmuştur. Ancak, iletişim ve sosyalleşme açısından sağladığı tüm bu olanaklara rağmen, adını son zamanlarda duymaya başladığımız bir fenomeninin de doğmasına yol açmıştır: "Phubbing".

"Sosyotelizm" olarak da bilinen phubbing, İngilizce "telefon" ve "küçümseme" sözcüklerinden türetilmiş olup, kişinin sosyal bir ortamda akıllı telefonuyla ilgilenmesi, sosyal medyayı kontrol etmesi, gelen mesajlara cevap vermesi veya sadece internette gezinerek insanları görmezden gelmesiyle ortaya çıkmaktadır (Chotpitayasunondh & Douglas, 2016: 12). Diğer bir ifade ile bireyler, yüz yüze

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Beykent Üniversitesi, İstanbul, Türkiye, aylinorhan845@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5429-3417

etkileşimler sırasında, akıllı telefonlarıyla olması gereken zamandan daha fazla ilgilendiklerinde, phubbing eylemi kendiliğinden gerçekleşmiş olmaktadır.

Sadece yüz yüze görüşmeleri etkilemekle kalmayıp, aynı zamanda maruz kalan kişi üzerinde de büyük bir etkiye sahip olabilen phubbing davranışı (Nazır, 2020: 43), günümüzün teknolojik olarak gelişmiş toplumlarında bile gözlemlenebilmesi mümkün bir olgu halini almıştır. Bu nedenle, phubbingin sorunlu bir konu olduğu, insanlar üzerinde nasıl derin bir etkiye sahip olabileceğinin anlaşılması bakımından önemlidir. Yapılan araştırmalarda; bireyler phubbing ile karşı karşıya kaldıklarında, muhatabına olan güvenin azaldığı (Roberts & David, 2017: 209), iletişim kalitesinin düştüğü (Chotpitayasunondh & Douglas, 2018: 312), ilişki memnuniyetinde azalma yaşandığı (Chotpitayasunondh & Douglas, 2018: 309; Wang vd., 2017: 14) ve değersizleşme duygusuyla karşılaştığı bildirilmiştir (Vanden & Postma-Nilsenova, 2018: 306). Dolayısıyla, iletişim sadece sıradan hale gelmemekte (Reinsch vd., 2008: 396), aynı zamanda potansiyel olarak etkileşimin kalitesine de zarar vererek ilişkinin yapısını tehdit etmektedir (Miller & Kelly, 2017: 3). Bireyler, genellikle konuşma eylemi içinde buldukları kişilerin kendileriyle dikkatli ve psikolojik uygunluk içinde diyalog kurmasını beklemektedirler (Burgoon & Hale, 1987: 25). Ancak, taraflardan birinin akıllı telefonuna yönelmesi, dikkatsizliğin ve psikolojik mesafenin işareti olabilmektedir. Böyle bir durumda; mevcut iletişimin kalitesi bozulmakta (Miller & Kelly, 2015: 266; Vanden vd., 2016: 564; Vanden & Postma-Nilsenova, 2018: 308), duygusal bağ hissi zayıflamakta, kişilerarası güven ve konuşmanın kalitesi de giderek düşmektedir (Misra vd., 2016: 291; Przyblyski & Weinstein, 2013: 241).

Literatürde phubbingin ikili ilişkileri de sekteye uğrattığına dair çalışmalara rastlamak mümkündür. Phubbingin, duygusal ilişkilerde; kıskançlığa (Krasnova vd., 2016: 34), partnerlerle yakınlık eksikliğine (Halpern & Katz, 2017: 391), düşük ilişki doyumuna (Vanden vd., 2018: 312) ve depresyon gibi belirtilere sebep olduğu (McDaniel & Coyne, 2016: 87) yapılan çalışmalarla ortaya koyulmuştur. Dolayısıyla, denilebilir ki; bireyler, tüm dikkatlerini telefonlarına verirken, sosyal iletişimde aksamalar yaşanması, güvensiz ilişkiler doğması ve var olan ilişkilerin bozulması kaçınılmazdır. Bu etkilerden yola çıkarak; araştırmada phubbing yer değiştirme teorisi, nezaket teorisi, beklenti ihlâli teorisi, kullanımlar ve doyumlar teorisi, sosyal varlık teorisi ve telafi edici internet kullanımı teorisi, perspektifinden incelenmiş ve bunun insanlar üzerindeki etkilerinden bahsedilmiştir.

2. Phubbing Kavramı

Phubbing kavramı; ilk kez yüz yüze etkileşimler esnasında, cep telefonuna odaklanmak suretiyle, birini küçümseme veya görmezden gelme eylemi' olarak tanımlanarak, Avustralya'nın 2012 Macquarie sözlüğüne eklenmesiyle, literatüre dahil edilmiştir (Sun & Miller, 2023: 57). Böyle bir terime duyulan ihtiyaç, akıllı telefonların giderek artan bir şekilde iletişimi sekteye uğratmasından ileri gelmektedir. Bireyler, sosyal ortamlarda diğer kişilerle yüz yüze iletişim halindeyken, akıllı telefonlarıyla faaliyetlerini sürdürdüğü için bu durum phubbing eyleminin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Phubbing; İngilizce "phone" (telefon) kelimesinin ve "snub" (hiçe saymak, görmezden gelme) fiilinin birleştirilmesiyle meydana gelmiştir (Pendergrass, 2017: 12). Yüz yüze iletişim sırasında akıllı telefonla etkileşime giren kişiye "phubber" denilirken, "phub edilen" yani telefonla küçümşenen kişiler ise literatürde "phubbeerler" olarak adlandırılmıştır (Chotpitayasunondh & Douglas, 2016: 13). Çok sayıda araştırmada, başkalarıyla etkileşim halindeyken akıllı telefon kullanımı "kaba ve sosyal açıdan uygunsuz" olarak nitelendirilmiş (Abeele vd., 2016: 562), hatta romantik ilişkilerin bile, bu sebeple baltalandığından bahsedilmiştir (Roberts & David, 2016: 139). Bazı durumlarda insanlar, kişilerarası etkileşimden kaçınmak için bilinçli olarak phubbing davranışında bulunabilmektedirler. Örneğin; reddedilme kaygısı yaşayan veya ilişkiyel etkileşim beklentileri olumsuz olarak ihlâl edilen bir birey, özellikle akıllı telefonları etkili bir baş etme mekanizması olarak görebilmektedir (Flores, 2004: 112). Literatürde her ne kadar, sadece "phubbing" davranışına maruz kalan kişilerin bu durumdan muzdarip olduğu bildirilse de (Roberts & David, 2017: 209; Wang vd., 2017: 14; Chotpitayasunondh & Douglas, 2018: 312), aslında her iki tarafın bu eylemden zarar gördüğü söylenebilir. Çünkü, phubbing insanların birbirlerine olan güvenlerinin azalmasına sebep olarak iki yönlü iletişim kalitesinin bozulmasına yol açmaktadır. Bir partnerin yanındayken telefona ya da mesajlara cevap vermek veya sosyal medya

uygulamalarında gezinmek gibi eylemlerde bulunmak, phubbing davranışlarına örnek sayılabilmektedir. Fakat, her telefon kullanımını phubbing olarak nitelendirmek doğru olmayacaktır. Nazir ve Bulut'a (2019: 44) göre, bazı kişisel ve durumsal faktörler, phubbing için belirleyici olabilmektedir. Diğer bir ifade ile bir eylemin phubbing olarak tanımlanabilmesi için, sosyal bağlam oldukça önemlidir. Çünkü phubbingin gerçekleşebilmesi için, bir alıcısının yani muhatabının olması gerekmektedir (Thabassum, 2021: 12). Ayrıca, diğer bir belirleyici faktör ise, cep telefonun kullanım sıklığı ve biçimidir. Örneğin, kişinin, cep telefonuyla çevrimiçi günlük gazete gibi geleneksel medyaya araçlarına göz atması, sosyal mecralarda (twitter, facebook, instagram) vakit geçirmesine kıyasla farklılık arz etmektedir (Al-Saggaf & MacCulloch, 2018: 35). Çünkü, sosyal medyada geçirilen vakit, iletişimde olması gereken kişinin vaktinden çalmakta ve yüz yüze iletişimden soyutlanmaya neden olmaktadır. Bu sebeple phubbing, akıllı telefon bağımlılığın ötesinde, sosyal medya, internet, telefon ve oyun bağımlılığı gibi türleri bir arada barındırdığından dolayı, çok boyutlu bir yapı olarak karşımıza çıktığı söylenebilir. Bireyleri, phubbinge yönelten faktörler arasında; teknolojinin ilerlemesi (Davey vd., 2018: 35; Karadağ vd., 2015: 67), akıllı telefon bağımlılığı, internet ve sosyal medya kullanımı (Guazzini vd., 2019; Benvenuti vd., 2020: 166; Verma vd., 2019: 807), sorunlu akıllı telefon kullanımı (Błachnio & Przepiorka, 2019: 273; Balta vd., 2020: 634; Chu vd., 2021: 670; Aljasir, 2022: 9), bir şeyleri kaçırma korkusu (Chotpitayasunondh & Douglas, 2016: 14), psikolojik sorunlar ve bazı kişilik özelliklerinin (Davey vd., 2018: 35; Franchina vd., 2018: 2319) öne çıktığı görülmüştür. Aynı zamanda bireyler, öz kontrol eksikliği (Guazzini vd., 2019: 21), can sıkıntısı, sosyal kaygı, (Sun & Sump, 2022: 58; Parmaksız, 2021: 1403; Demirci vd., 2015: 87; Elhai vd., 2018: 712; Wang vd., 2017) depresyon ya da yalnızlık gibi duygulara kapıldıklarında, phubbing ortaya çıkabilmektedir (Davey vd., 2018: 35; Al-Saggaf, 2021: 354). Ayrıca, kişinin sosyal medyadan aldığı duygusal destek de phubbingin oluşmasına neden olabilmektedir (Fang vd., 2020: 1002).

2.1. Phubbingin Etkileri

Günlük etkileşimlerin normalleştirilmiş bir parçası haline gelen phubbing (Chotpitayasunondh & Douglas, 2016: 14) günlük aktivite, yemek, toplantı gibi sosyal ortamlar sırasında gerçekleşebilmektedir. Phubbingin kendi içinde giderek normatif hale gelmesi, ciddi bir endişe kaynağıdır. Cep telefonlarının hayatımıza etkileri ve neden olduğu dikkat dağınıklığı göz önünde bulundurulduğunda hem sosyal yaşama hem de iş yaşamına olan etkilerine ilişkin literatür çalışmaları ele alınmıştır.

2.1. Sosyal Yaşama Etkileri

Yüz yüze iletişim anında akıllı telefon kullanımı, arkadaşlıklarda ve ilişkilerde başlı başına sorunlu ve bir davranış olabilmekte, iletişimde kopukluğa yol açarak, sosyal ilişkilerin nitelik ve niceliğine zarar vermektedir (Ahn & Shin, 2013: 2456). Phubbinge maruz kalan kişilerin; “phubber'a” karşı olan güvenleri azalırken (Roberts & David, 2017: 209), mevcut iletişimin de kalitesi bozulmakta (Chotpitayasunondh & Douglas, 2018: 312), düşük ilişki doyumuna sebep olmakta (Vanden vd., 2016: 563; McDaniel & Coyne, 2016: 88; Wang vd., 2017: 15), ve bunun sonucunda kişiler, kendilerini değersiz hissetmeye başlamaktadır (Vanden vd., 2018). Bu sebeptir ki; phubbing literatürde “bir sosyal dışlanma biçimi” olarak tasvir edilmiştir (Chotpitayasunondh & Douglas, 2018: 306; Gonzales & Wu, 2016: 394; Hales vd., 2018: 463).

Literatürde, phubbingin, yüz yüze etkileşimlerin daha az anlamlı hale gelmesine sebep olduğu görülmüş ve aynı zamanda düşük konuşma kalitesi ve ilişki memnuniyeti ile ilişkilendirilen çalışmalara rastlanmıştır (Ahn & Shin, 2013: 2460; Chotpitayasunondh & Douglas, 2018: 310; Przybylski & Weinstein, 2013: 242; Roberts & David, 2016: 138; Wang vd., 2017: 15). Halpern & Katz (2017: 390) phubbing sıklığının, ilişkiler içindeki çatışmayı artırdığını ve ilişki kalitesinin olumsuz algılanmasına sebep olduğunu belirtmiştir. Yapılan çalışmalarda, evli bireylerin, aile içi ilişki doyumlarının phubbingten etkilendiği görülmüştür. Özellikle, romantik ilişkilerde kıskançlık, çatışma, depresyon, düşük iletişim kalitesi, azalan ilişkisel tatmin ve düşük yaşam doyumuna yol açmaktadır (McDaniel & Coyne, 2016: 87; Chotpitayasunondh & Douglas, 2018: 311; Roberts & David, 2020: 1002). Misra vd.,

(2016: 284), bir cep telefonunun varlığının hem etkileşimlerin kalitesini hem de kişinin duygusal partnerinin ilişki algılarını olumsuz etkileyebileceğinden bahsetmiştir. Benzer şekilde, Przybylski ve Weinstein'in (2013), yaptıkları deneysel çalışmada, kullanılmadığı zamanlarda bile cep telefonu varlığının, partner yakınlığını ve ilişki kalitesini etkilediğini tespit etmişlerdir. Günümüzde, özellikle gençler bir araya geldiklerinde, sohbet etmek yerine cep telefonlarıyla ilgilenmeyi tercih ettikleri görülmektedir. İnsanlar yakın arkadaşlarının yanında daha rahat davranışlar sergileme eğiliminde olmaktadır. Ancak bu durum phubbingi de beraberinde getirmektedir (Al-Saggaf & MacCulloch, 2018: 44). Bu sebeple yakın arkadaşlara birlikteyken phubbingin görülme sıklığının da artacağı söylenebilir.

Aagaard (2019) yaptığı çalışmada ilginç bir sonuca rastlamıştır. Çalışmanın sonucuna göre; phubbingi rahatsız edici ve saygısız olarak nitelendiren kişiler bile, phubbing davranışına yönelebilmektedir. Akıllı telefonların hayatımıza girmesiyle birlikte, gündeme her zaman hâkim olma isteği ve bir şeyleri kaçırma korkusu bizi dürtüsel olarak, sıklıkla cep telefonlarımızı kontrol etmeye itmesi bu araştırmanın sonucunu anlaşılır kılmaktadır. Phubbing ile ilgili yapılan bir diğer araştırma ise; phubber olan ebeveynlerin, çocuklarını, akıllı telefon bağımlılığı riskine maruz kalacağı yönündedir (Xie vd., 2019: 2007). Bu bağlamda, phubber anne babayla büyüyen çocuklar, geleceğin phubber adayları olabileceği şeklinde değerlendirilebilir. Çünkü, çocuklar ebeveynlerinin davranışlarını taklit ederek büyümektedirler. Dolayısıyla bu durumun, zaman içinde çocuklarda bir davranış kalıbı haline alacağı söylenebilir.

2.2. İş Yaşamına Etkileri

Cep telefonlarını çevreleyen teknolojik ilerlemeler, yöneticilerin iletişim kurabilme hız ve yeteneklerini artırmış, aynı zamanda bireysel performansları engelleyebilecek ek zorlukları da beraberinde getirmiştir. Çalışan ile amiri arasındaki güven ilişkisi, çalışan bağlılığı açısından kritik öneme sahiptir (Mulki vd., 2015: 7; Weigl, vd., 2010: 148 Mayer vd., 1995: 725; Vogel vd., 2015: 731). Amire duyulan güven, çalışanların iş yerinde var olan birçok tehdit hakkında daha az endişelenmelerini sağlamakta ve dolayısıyla psikolojik açıdan kendilerini daha güvende hissetmelerine katkıda bulunmaktadır. Bu bakımdan, çalışanın amirine güvenmesi, görevine tam anlamıyla odaklanabilmesi açısından önem arz etmektedir. Scholl (2003: 123)'e göre yöneticilerin, çalışanlarına değerli ve yetenekli olduklarını hissettirme derecesi, yöneticiye duyulan duygusal tepkiyi oluşturmaktadır. Ancak, yöneticiler çalışanlarıyla iletişim esnasında akıllı telefonlarıyla ilgilendiklerinde, astları tarafından güvenilirlik olasılıkları düşmektedir (Roberts & David, 2020: 1025). Mevcut araştırmalar, yöneticilerin, astlarının yanındayken akıllı telefon kullanımının, sadece amir güvenilirliğinin azalmasına sebep olmadığını, aynı zamanda düşük düzeyde ast-üst ilişkisiyle sonuçlanacağını göstermiştir (Roberts vd., 2017: 212; Al-Saggaf, 2022: 6; Shanbaz, 2022: 2232). Çünkü, amirleri tarafından "phub" edilen çalışanlar, daha düşük düzeyde denetime güven duymakta ve dolayısıyla işletmeye olan bağlılıkları azalmaktadır (Roberts & David, 2017: 210).

Bununla birlikte, bu eyleme maruz kalan çalışanlar; kendilerinin takdir edilmediğini (Li & Tan, 2013: 415), işlerine yeterince değer verilmediğini, çıkarlarının gözetilmediğini ve önemsenmediğini hissetmekte, bu da iş etkinliğinde bir azalmaya yol açarak (Abeele vd., 2016: 564), hem bireysel performansı hem de firma performansı düşürmektedir (Roberts & David 2017: 209; Roberts & David 2020: 1002).

Çalışanlar, phubbing sayılabilecek benzer davranışları, bazen iş arkadaşları tarafından da görebilmektedir. Tıpkı yöneticiler gibi, iş ortamında phub yapan meslektaşlar da diğer çalışanlar tarafından kaba ve daha az güvenilir olarak algılanmaktadır (Cameron & Webster, 2011: 766). Ayrıca, sosyal medya kullanımı vasıtasıyla phubbing davranışında bulunan çalışanların da performansının (Budnick vd., 2020: 106; Rozgonjuk vd., 2020: 236) ve kişilerarası ilişkilerin olumsuz anlamda etkilendiğine dair çalışmalar da literatürde mevcuttur (Holmgren & Coyne, 2017: 377; Tandon vd., 2021: 56). Bu sebeple, iş yerinde birden çok görevle aynı anda meşgul olmanın hem performansı hem de sosyal hayattaki ilişkileri kötü yönde etkileyeceği söylenebilir.

3. Phubbing ile İlişkili Teoriler

Bu bölümde phubbing kavramı, çeşitli teorisyenlerin bakış açısını yansıttığı kuramlar perspektifinden ele alınmıştır. Bu teoriler; Beklenti İhlâli Teorisi, Nezaket Teorisi, Yer Değiştirme Teorisi, Kullanımlar ve Doyumlar Teorisi, Sosyal Varlık Teorisi, Telafi Edici İnternet Kullanımı Teorisi'dir.

3.1. Beklenti İhlâli Teorisi

İnsanlar, etkileşimde oldukları kişilerden, aktif olarak konuşmalara katılım ve ilgi göstermesini beklerler (Burgoon, 2015: 6; White 2021: 36). Bu beklentiler, tekrarlanan etkileşimler ve gözlemler yoluyla oluşmaktadır (Burgoon & Hale, 1988: 35). Beklenti ihlâli teorisi; insanların, belirli beklentilere sahip olduğunu savunmakta ve aynı zamanda bu beklenti ihlâllerinin olumsuz sonuçlara yol açtığını varsaymaktadır (Burgoon & Le Poire, 1993: 92). Bir iletişim teorisi olarak; beklenti ihlâli teorisi, özellikle insanların kişilerarası etkileşimlerde ne yapmayı bekledikleri ile ilgilenmektedir. Karşılansız beklentiler, "beklenti ihlâli" karşılansız beklentiler ise, "beklenti onayları" olarak tanımlanmaktadır (Burgoon, 2015: 3). Teoriye göre, iletişim kurduğumuz insanlardan, bizimle olan ilişkilerinin özelliklerine ve iletişimin gerçekleştiği bağlama göre, belirli davranışlar beklenilmektedir (Miller & Kelly, 2015: 194). Taraflardan biri, beklenmedik davranışlar sergilediğinde veya oluşturulan normlardan sapıtığında, bu beklentiler bozulmaktadır (Burgoon & Jones, 1976: 134).

Söz konusu beklentiler, mutlaka normlara dayalı olmamakla birlikte, beklentilerden ne ölçüde sapıldığıyla da bağlıdır. Beklenen davranıştan bu tür sapmalar, ihlâl eden kişinin güvenilirliğinin sorgulanmasına yol açarak, karşı taraf adına olumsuz bir etki yaratacaktır (Krishnan vd., 2014: 106; Vignovic & Thompson, 2010: 272). Örnek olarak, Miller ve Kelly (2015: 264), romantik bir buluşmada karşı tarafın ilgi beklentilerinin, cep telefonu kullanımıyla olumsuz bir beklenti ihlâline dönüşebileceğinden bahsetmiştir.

Eğer, kişinin etkileşimde olduğu bireyin dikkati dağılmış ise, bu dikkat dağınıklığına paralel olarak, jest, mimik, gözle takip gibi sözel olmayan davranışları göstermesi de beklenemez. Phubbinge maruz kalan kişi yani, konuşma partneri tarafından görmezden gelinen kişi, bu tür normları ihlâl eden davranışın arkasındaki nedenleri anlamaya çalışacaktır (Vanden vd., 2016:566). Bu da o kişide, dışlanmaya veya sosyal reddedilme duygusuna yol açabilen (Hales vd., 2018: 463) aynı zamanda aidiyet oluşumuna da zarar verebilecek nitelikte (Williams, 2009: 310) bir beklenti ihlâli oluşumuna neden olacaktır (Vanden & Postma-Nilsenova, 2018: 307).

Yöneticilerin, çalışanlarına yaptığı phubbing eylemi de çalışanlarda beklenti ihlâllerine yol açabilmektedir. Yüksek statüye sahip bir işveren gibi, ödül değeri daha yüksek algılanan bir kişi tarafından phublanmak, ödül değeri daha düşük olan biri tarafından phub edilmekten daha az olumsuz olarak değerlendirilebilmektedir. Benzer şekilde, bire bir etkileşimler sırasında, arkadaşlar tarafından phub edilmek, gayri resmi ortamlarda olduğundan, daha olumsuz bir beklenti ihlâli yaratacaktır (Miller & Kelly, 2017: 192). Dolayısıyla, phubbingin beklenti ihlâline dönüşme olasılığının, kişi ve ortama göre farklılık arz ettiği söylenebilir. Ayrıca, sıradan konuşmalara kıyasla, hassas konuşmalar esnasında phubbing oluştuğunda, bu durum daha ciddi bir beklenti ihlâline yol açtığı görülmüştür (Przybylski & Weinstein, 2013: 245). Çünkü, insanlar duygusal bir ruh halindeyken daha fazla ilgi bekleme eğilimindedir. Bu nedenle; özellikle bu dönemlerde anlattıklarının daha dikkatli ve özenli dinlenmesini arzu etmektedirler.

Phubbingin, literatürde *proaktif* ve *reaktif* olmak üzere iki şekilde tanımlandığı görülmüştür. Reaktif phubbing bir zil veya bildirim sesi duyduktan sonra telefona bakmak anlamına gelirken, proaktif phubbing ise, herhangi bir zil veya bildirim sesi olmaksızın, telefona yönelme anlamını taşımaktadır (Knausenberger vd., 2022: 3). Bu nedenle, proaktif phubbing, sosyal normları daha güçlü ihlâli etmesi sebebiyle, (Vanden vd., 2016: 305) reaktif, yani tepkisel phubbinge göre daha ciddi bir beklenti ihlâli yaratmaktadır (Kadylak 2020: 254).

3.2. Nezaket Teorisi

Brown ve Levinson'un (1978), geliştirmiş olduğu nezaket teorisinde kişinin, sahip olduğu yüzün, iletişimin temelini oluşturduğu anlayışı yatmaktadır. Ancak, teori iletişimin sadece kişinin kendi yüzünden ibaret olmadığını, karşı tarafın da yüzünün dikkate alındığı çift taraflı bir iletişime vurgu yapmaktadır (Brown & Levinson, 1978: 82).

Yüz yüze bir konuşma sırasında, insanların muhataplarının belirli beklentileri olduğu varsayımıyla yola çıkan nezaket teorisi, iletişimde katılım ve kontrol duygusunun ön planda olmasının öneminden bahseder. Bu sebeple, iletişim esnasında muhatabını nazikçe (ör. başıyla eğilmek ya da gülümseyerek) onaylamak, iki kişi arasındaki iletişimi beslemektedir (Bousfield, 2008: 42). Dolayısıyla, etkileşimde olunan kişiye doğru eğilmek, göz temasını sürdürmek ve anında tepki vermek, özenli bir dinleyicinin varlığına işaret etmektedir.

Goffman'ın (1967: 104) öne sürdüğü gibi hem yüz yüze hem de aracılı temaslarda, muhatapların kendilerine saygı duymaları ve aynı zamanda var olan ilişki düzeyini sürdürmeleri beklenir. Nezaket teorisinin merkezinde, ilk olarak Goffman (1967)'in, "kamusal benlik imajı" olarak tanımlamış olduğu, yüz kavramı yer almaktadır. Bireylerin hem olumlu hem de olumsuz yüz gereksinimleri bulunmaktadır (Miller & Kelly, 2017: 4). Olumlu yüz; bireyin, başkaları tarafından onaylanmasını istediği benlik imajıdır, olumsuz yüz ise, başkaları tarafından dayatma veya kontrolden kurtulma özgürlüğüdür (Goldsmith & Lamb, 2015: 68). Phubbing yapan kişi muhatabının hem olumlu (örneğin, tavsiye, güçlü olumsuz duyguların ifadeleri) hem de olumsuz yüzünü (örneğin, sözünü kesmek, dikkat etmemek) tehdit edecek davranışlarda bulunabilmektedir (Brown & Levinson, 1987: 265).

Phubbing, saygısız, kaba ve sosyal açıdan uygunsuz bir davranış olarak algılandığından ötürü (Vanden vd., 2016: 568) nezaket teorisinin öne sürdüğü sosyal nezaket normlarıyla çelişmektedir (Miller vd., 2017; Harrison vd., 2015: 192). Vanden vd., (2016: 563), gelen mesajı kontrol etmek için dahi olsa, telefon kullanımının, nezaketten uzak ve özensiz bir davranış biçimi şeklinde algılandığından bahsetmiştir. Bir etkileşim sırasında, kişinin, cep telefonuna göz atması veya cep telefonunu kullanımı, sözel olmayan davranışını ifade eder ki; bu da kişinin, dikkat veya görgü kurallarını ettiği şeklinde algılanabilir (Kadylak, 2020: 247; Miller & Kelly, 2017: 199). Phubbing, aynı zamanda, maruz kalan kişinin görmezden gelinmesine ve saygı gösterilmemesine neden olarak da nezaket kurallarını ihlâl etmektedir (Tedeschi & Harris, 2001: 259). Bu durum kişide, ciddiye alınmadığı ve/veya çok fazla önemsenmediği gibi incitici düşünceler geliştirmesine yol açacaktır (Miller & Kelly, 2017: 206). Dolayısıyla, bu noktada phubbing yapan kişinin, nezaket kurallarını önemseme konusunda hassas olmadığı açıkça görülmektedir (Tandon vd., 2021: 65). Ayrıca, cep telefonu ile meşgul olmak görsel hafızayı olumsuz yönde etkilediğinden o anda iletişimde olunan kişilerin, ileride tanınmaması olasılığı açısından da nezaketsiz bir durumun yaratılmasına zemin oluşturacaktır (Tedeschi vd., 2001: 26).

3.3. Yer Değiştirme Teorisi

Yer değiştirme teorisi, tarafların günlük rutinlerini tamamlamak için sınırlı bir zaman ve dikkate sahip olduğunu öne sürer (Sin & Vakkari, 2017: 1104). Teori, insanların birbirleriyle kaliteli vakit geçirmelerinin yerini akıllı telefonların aldığı ifade etmektedir. Literatürde; phubbing ile yer değiştirme teorisinin ilişkilendirildiği birçok çalışmaya rastlamak mümkündür. Angeluci ve Huang (2015: 178), phubbing'in insanların sınırsız zaman ve dikkate sahip olmadıkları halde, karşılıklı olarak, ilişki doyumuna zarar verdiğini ortaya koymuş, bireylerin, insanlarla etkileşim halinde olmasının yerini, cep telefonu ile meşgul olmaya bıraktığından söz etmiştir. Aynı şekilde Przybylski ve Weinstein (2013: 241), yer değiştirme teorisini phubbing açısından değerlendirdiği çalışmada, cep telefonu gibi cihazlarda zaman geçirmenin, bireylerin eşleriyle yapabilecekleri anlamlı etkileşimlerin sayısını azaltabileceğini belirtmiş, dolayısıyla da çiftlerin ilişki kalitesini etkilenebileceğinden bahsetmiştir. Bu nedenle akıllı telefonlar için harcanan zamanın, sosyal etkinlikleri sürdürmeyi zorlaştırdığı söylenebilir. Sosyal etkileşim anında cep telefonu kullanımı, kişilerin, sohbete daha az dahil olmasına neden olmakta ve dolayısıyla konuşmanın kalitesi düşmektedir (Turkle, 2011: 107). Bunun sonucunda *phubberların*,

bazı şeyleri yanlış duyma riskiyle karşı karşıya kalmaları daha olasıdır. Bu da karşı tarafın söylediği sözcükleri tekrar etmesine yol açabilir.

3.4. Kullanımlar ve Doymalar Teorisi

Kullanımlar ve doymalar teorisi, kişisel ve eğlence ihtiyaçlarını içeren bilişsel ve duygusal ihtiyaç tatmini için medyanın nasıl kullanıldığına odaklanan bir teoridir (Rubin, 2002: 534). Teorinin altında yatan ana ilke; insanların, beklentilerine ve tatmin edici bir deneyim elde etme dürtülerine paralel olarak medyayı araç olarak görmeleridir. Blumler ve Katz (1974: 58), bireylerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılamak adına medyayı kullandıklarını öne sürmektedir. Benzer bir biçimde Papacharissi ve Rubin (2000: 187) de sosyal medya aracılığıyla bireylerin, iletişim ihtiyaçlarını tatmin edebileceklerini öne sürmüştür. Sosyal medya kullanımı; sosyal etkileşim, gerçeklerden kaçma, eğlence ve kişisel tatmini beslemektedir (Al-Saggaf, 2021: 355; Ifinedo, 2016: 194). Yapılan önceki araştırmalarda; akıllı telefon kullanımının, zaman geçirmek ve can sıkıntısının giderilmesi adına sosyalleşme ve rahatlama yoluyla doyuma ulaşmayı sağladığı bulunmuştur (Leung & Wei, 2000: 311). Bu noktada phubbing'in mutlaka kasıtlı bir eylem olmadığını söylemek mümkündür. Oldukça yoğun geçen bir günün ardından, sanal olarak sosyalleşme ihtiyacını karşılamak veya psikolojik bir rahatlama yaşamak adına sergilenmiş bir davranış olabilmektedir. Kullanımlar ve doymalar teorisi bakış açısıyla; kişinin, akıllı telefon kullanımının, özünde, kişinin sosyal bir tatmin ihtiyacının karşılanmasının yattığı anlaşılmaktadır. Diğer bir ifadeyle; burada bireyin telefonu, bir tatmin aracı olarak gördüğü söylenebilir. Bu nedenle, can sıkıntısının giderilmesi, sosyallik ve kişiler arası karşılıklı bağlantı gibi belirli faktörlerin, kullanımlar ve doyma çerçevesinin merceğinden, açıklanabilmesi tutarlı gözükmektedir.

3.5. Sosyal Varlık Teorisi

Sosyal ilişkilerde göz teması etkili bir iletişim için önemli olduğu bilinmektedir. Bireylerin karşılıklı göz teması ve aynı zamanda jest ve mimiklere dayanan sosyal varlık teorisi sözel olmayan ipuçlarını da içermektedir (Short vd., 1976: 202). Akıllı telefonların, sık kullanımı, taraflar arasındaki göz temasını azaltırken (Shellenbarger, 2013: 2), duygusal ve sosyal bağı da zedeleyebilmektedir (Nakamura, 2015: 73). Çünkü bu eylem karşı tarafta "kendisinin sıkıcı bir birey olduğunu" önemsenmediği veya çok ciddiye alınmadığını düşünmesine yol açmaktadır (Miller & Kelly, 2017: 8). Jones vd., (2001: 235), ilişkiler hakkında toplumsal beklentileri tanımlarken, tipik olarak bir ilişkide partnerlerin duyarlı, hoş ve en azından genel olarak özenli olmasını beklediklerini savunmuştur. Ancak, *phubberlar*, göz temasında olmadıklarından dolayı anlık olaylara tepki veremezler ve sohbe gereken ilgi ve özeni göstermekte eksik kalırlar (Kelly vd., 2017: 633; Rothwell, 2010: 54). Bu sebeple, konuşmanın kalitesi bozulmakta ve daha az anlam içeren diyaloglar meydana gelmektedir (Nazir & Bulut, 2019: 37). Akıllı telefonlar, iletişimdeki yeteneklerine rağmen, yüz yüze etkileşimde bulunan insanların görmezden gelinmesine yol açmaktadır (Dwyer, 2017: 105). Phubbing esnasında birey, göz temasından eksik kalacağından dolayı, cep telefonlarının insan hayatındaki varlığı, kimi zaman sosyal ilişkiler açısından bir tehdit unsuru oluşturabileceği söylenebilir.

3.6. Telafi Edici İnternet Kullanımı Teorisi

Telafi edici internet kullanımı teorisi (TEİKT), bireylerin aşırı internet kullanımının ardında yatan sebepleri anlamaya yönelik olarak geliştirilmiş çağdaş bir teoridir (Kardefelt-Winther 2014: 352). Teorinin çıkış noktası, bireyleri interneti sık kullanmaya iten motivasyonları ortaya çıkarmaktır (Tandon vd., 2021: 204). TEİKT internet kullanım sıklığının, psikopatik (Wolniewicz vd., 2018: 619) veya zararlı psikolojik durumlar yaşayan bireyler için bir başa çıkma yöntemi olarak telafi edici mekanizma görevi gördüğünü öne sürmektedir. Akıllı telefonların, insan yaşamındaki yaygın varlığı, bireylerin stresli veya mutsuz hissettiklerinde erişebilecekleri araçlara dönüşebilmektedir (Yang vd., 2021: 117).

Starkman (2007: 211)'a göre internetin kullanımının altında yatan motivasyon; rahatlama, eğlenme, teşvik, statü ve tatmindir. Benzer bir biçimde Leung's (2006: 211) da internetin, ilişki kurma ve sosyal bakım gibi kişiler arası tatminsel fayda işlevlerine hizmet ettiğini ifade etmiştir.

İnsanların phubbing davranışına yönelmelerinin altında yatan sebep; akıllı telefonların, bireylerin o an için, acil bir ihtiyacı karşılayabilecek niteliklere sahip olmasıdır (Al-Saggaf & O'Donnell, 2019: 134). Diğer bir ifadeyle, kişi, günlük yaşam zorluklarından muzdarip olduğunda, belirli motivasyonlara ihtiyaç duyduğu esnada phubbing ortaya çıkmaktadır. Bireyler, var olan olumsuz duyguları hafifletmek için, akıllı telefon etkileşimlerine ihtiyaç duymaktadırlar. Çevrimiçi ortamlarda anonim olma, sosyal kaygı düzeyi yüksek kişiler için kendilerini daha güvenli hissetmelerine imkân sağlarken, yalnız olanların da bir sosyal ağ sitesinde sosyalleşerek yalnızlık duygularını telafi etmelerine olanak tanımaktadır (McKenna vd., 2002: 27). Dolayısıyla, gerçek hayatta sosyalleşme sorunu yaşayan birey, çevrimiçi oyun veya sosyal ağ sitesi gibi sosyalleşmenin sağlandığı bir uygulama aracılığıyla sosyalleşebilmektedir (Kardefelt-Winther, 2014: 352). Bu bağlamda; phubbing bireysel haz almak veya stres azaltmak adına bir yönelim olarak kabul edilebilir. Ancak, olumsuz duyguları hafifleten bu alışkanlık, sıklığı nedeniyle bazen bağımlılık benzeri belirtilerin de çıkmasına neden olabilmektedir.

Birey, sanal ortamdan sağladığı sosyal tatminle kendisini iyi hissedebilmektedir. Ancak, gerçek hayatta ilişki kurmak veya arkadaş edinebilme konusunda çevrimiçi ortamda olduğu kadar başarılı olmadığını fark ettiğinde, uzun vadede internet bağımlılığı gelişmektedir (Kardefelt-Winther, 2014: 351). Bu nedenle stres, kaygı, endişe gibi psikolojik sorunlar, aşırı internet veya sosyal medya kullanımı için tetikleyici görevi gördüğü söylenebilir. Ne var ki; sebep ne olursa olsun, iki yönlü iletişimde bu tür davranışlar, karşı taraf açısından kasıtlı yapılan bir eylem olarak algılanabilmektedir (Domenici & Littlejohn, 2006: 105).

4. Sonuç

Bireylerin teknolojiye olan merak duygusunu kontrol edememesi veya gerçek yaşamında elde edemedikleri şeylere sanal dünyada kolay bir şekilde erişim sağlanmasının istemsiz de olsa phubbing davranışının ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Ancak telefonların insan hayatındaki ezici varlığı, fiziksel, sosyo-duygusal ve psikolojik benlikleri etkileyen bir dizi sorunu beraberinde getirmiştir. Literatürde phubbing'in insanlar üzerindeki etkisine odaklanan birçok çalışma bunu kanıtlar niteliktedir (Halpern & Katz, 2017; Krasnova vd., 2016; McDaniel & Coyne, 2016; Roberts & David, 2016; X. Wang vd., 2017).

Bir bireyle etkileşim halindeyken akıllı telefon kullanımı, en temel haliyle; karşı tarafa, "*Bu cihaz senden daha önemli*" mesajını içermektedir. Aynı zamanda, kişinin fikirlerinin ve varlığının önemsiz olduğu algısını da beraberinde getirmektedir. Dolayısıyla phubbing bu yönüyle bir mesafe işareti olarak tanımlanabilen bir kavram olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda; sahip olduğumuz bu akıllı telefonlar, insanları yakınlılaştırabilme özelliklerinin yanı sıra, aynı zamanda uzaklaştırma aracı haline de dönüşebilmesi bir bakıma kendi içinde tezat oluşturduğu söylenebilir.

Çalışmada; yer değiştirme teorisi, nezaket teorisi, beklenti ihlâli teorisi, kullanımlar ve doyumlar teorisi, sosyal varlık teorisi ve telafi edici internet kullanımı teorisi, phubbing üzerinden detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu kuramsal yaklaşımlar, phubbingin insanlar üzerindeki etkilerini açıklayarak, sağlıklı bir iletişimin önünde önemli bir engel teşkil ettiğini göstermiştir.

Kullanımlar ve Doyumlar Teorisi, kişilerin aynı anda birden fazla işle meşgul olma eğilimini (çoklu görev) ve acil bir ihtiyaç veya tatminin karşılanması, telefon kullanımı üzerinden açıklamaktadır. Bununla birlikte; literatürde phubbing kavramına ışık tutan teorilerden, en çok *Beklenti İhlâli Teorisi* ve *Nezaket Teorisinin* ön plâna çıktığı söylenebilir. Hem nezaket hem de sosyal varlık teorisi, aslında bir bakıma beklenti ihlâli teorisinin bir uzantısı olduğu söylenebilir. Çünkü, her iki teorisinin de özünde bireylerin farklı düzeydeki sosyal beklentilerinin ihlâl edildiği anlaşılmaktadır. Her bir bireyin, iletişim kurduğu kişilerin davranışlarına paralel olarak, bir takım sosyal beklentileri bulunmaktadır. Beklenti ihlali teorisi kapsamında, beklenti ihlallerine olumlu ve olumsuz değerler atfedilmekte, bu değerler davranışa ve davranışın ne ölçüde sapma gösterdiğine göre belirlenmektedir.

Phubbing, hem yüz yüze iletişimin ortadan kaldırılmasına hem de konuşma partnerlerinin duygularının görmezden gelinmesine yol açarak, nezaket teorisi ile çelişmektedir. Çünkü, her insan, sosyal bir varlık olarak fark edilmeyi ve anlattığı şeyin ilgiyle dinlenilmesini beklemektedir. Phubbing, başlangıçta

sadece maruz kalan kişide olumsuz duygular uyandırıyor gibi algılansa da aslında, adeta “madolyaonun öteki yüzü” olarak adlandırabileceğimiz, çift taraflı olumsuz bir etki de yarattığını söylemek mümkündür. İkili ilişkilerde göz teması, iletişim ve duygu alışverişinin ilk adımındır. Bu sebeple phubbing eyleminde bulunan kişilerin, uzun vadede, güven ve itibar kaybıyla karşı karşıya kalacakları açıktır. Öyleyse, denilebilir ki; hiçbir birey, görmezden gelindiği bir ortamda kendini güvende ve huzurlu hissetmeyecek ve bunun sonucunda da iletişimsizlikten kaynaklanan bir psikolojik mesafe doğmuş olacaktır.

Hem sosyal varlık teorisi hem de telafi edici internet kullanımı teorisi, aslında bireylerin sosyal ve manevi tatminlerinin, phubbing üzerinden karşılandığı bir bakış açısını yansıttığı görülmüştür. Tüm bu incelenen teorilerin özünde insan ve insana dair sosyal ilişkiler yatmaktadır. Gerçek hayattaki, sağlıklı bir iletişimin yüz-yüze olduğu göz önünde bulundurulduğunda, phubbingin, bu teorilerle çeliştiğini ifade etmek yanlış olmayacaktır. Aynı zamanda, olgunun yeniliği ve yapılan çalışmalar ışığında, insan iletişimi ve ilişki kurma üzerindeki sonuçları göz önünde bulundurulduğunda, bu alanda daha fazla araştırma yapılması gerektiği kanaatine varılmıştır.

Kaynakça

- Aagaard, J. (2020). Digital akrasia: A qualitative study of phubbing. *Ai & Society*, 35, 237-244.
- Abeele, M. M. V., Antheunis, M. L., & Schouten, A. P. (2016). The effect of mobile messaging during a conversation on impression formation and interaction quality. *Computers in Human Behavior*, 62, 562-569.
- Abeele, M. M. V., Hendrickson, A. T., Pollmann, M. M., & Ling, R. (2019). Phubbing behavior in conversations and its relation to perceived conversation intimacy and distraction: An exploratory observation study. *Computers in Human Behavior*, 100, 35-47.
- Ahn, D., & Shin, D. H. (2013). Is the social use of media for seeking connectedness or for avoiding social isolation? Mechanisms underlying media use and subjective well-being. *Computers in Human Behavior*, 29(6), 2453-2462.
- Aljasir, S. (2022). Present but absent in the digital age: testing a conceptual model of phubbing and relationship satisfaction among married couples. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2022, 1-11.
- Al-Saggaf, Y. (2021). Phubbing, fear of missing out and boredom. *Journal of Technology in Behavioral Science*, 6(2), 352-357.
- Al-Saggaf, Y. (2022). Boss phubbing. *In the psychology of Phubbing*. Singapore: Springer Nature Singapore. 33-42.
- Al-Saggaf, Y., & O'Donnell, S. B. (2019). Phubbing: Perceptions, reasons behind, predictors, and impacts. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1(2), 132-140.
- Al-Saggaf, Y., & MacCulloch, R. (2018). *Phubbing: How frequent? Who is phubbed? In which situation? And using which apps?*. Proceedings of the Thirty Ninth International Conference on Information Systems (ICIS), SanFrancisco, 1-9. AISNET.
- Angeluci, A. C. B., & Huang, G. (2015). Rethinking media displacement: The tensions between mobile media and face-to-face interaction. *Revista FAMECOS: Mídia, cultura e tecnologia*, 22(4), 173-190.
- Balta, S., Emirtekin, E., Kircaburun, K., & Griffiths, M. D. (2020). Neuroticism, trait fear of missing out, and phubbing: The mediating role of state fear of missing out and problematic Instagram use. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 18, 628-639.

- Benvenuti, M., Błachnio, A., Przepiorka, A. M., Daskalova, V. M., & Mazzoni, E. (2020). Factors related to phone snubbing behavior in emerging adults: The phubbing phenomenon. In *The psychology and dynamics behind social media interactions*. IGI Global.164-187.
- Błachnio, A., & Przepiorka, A. (2019). Be aware! If you start using Facebook problematically you will feel lonely: Phubbing, loneliness, self-esteem, and Facebook intrusion. A cross-sectional study. *Social Science Computer Review*, 37(2), 270-278.
- Blumler, J. G., & Katz, E. (1974). The uses of mass communications: Current perspectives on gratifications research. *Sage Annual Reviews of Communication Research*, III.
- Bousfield, D. (2008). *Impoliteness in interaction*. Philadelphia, PA: John Benjamins.
- Brown, P., Levinson, S. C., & Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some universals in language usage* (4). Cambridge university press.
- Budnick, C. J., Rogers, A. P., & Barber, L. K. (2020). The fear of missing out at work: Examining costs and benefits to employee health and motivation. *Computers in Human Behavior*, 104, 106161.
- Burgoon, J. K. (2015). Expectancy violations theory. *The international encyclopedia of interpersonal communication*, 1-9.
- Burgoon, J. K., & Jones, S. B. (1976). Toward a theory of personal space expectations and their violations. *Human communication research*, 2(2), 131-146.
- Burgoon, J. K., & Hale, J. L. (1987). Validation and measurement of the fundamental themes of relational communication. *Communications Monographs*, 54(1), 19-41.
- Burgoon, J. K., & Hale, J. L. (1988). Nonverbal expectancy violations: Model elaboration and application to immediacy behaviors. *Communications Monographs*, 55(1), 58-79.
- Burgoon, J. K., & Le Poire, B. A. (1993). Effects of communication expectancies, actual communication, and expectancy disconfirmation on evaluations of communicators and their communication behavior. *Human communication research*, 20(1), 67-96.
- Cameron A. F., Webster J. (2011). Relational outcomes of multicommunicating: Integrating incivility and social exchange perspectives. *Organization Science*, 22(3), 754-771.
- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2016). How “phubbing” becomes the norm: The antecedents and consequences of snubbing via smartphone. *Computers in human behavior*, 63, 9-18.
- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2018). The effects of “phubbing” on social interaction. *Journal of Applied Social Psychology*, 48(6), 304-316.
- Chu, X., Ji, S., Wang, X., Yu, J., Chen, Y., & Lei, L. (2021). Peer phubbing and social networking site addiction: The mediating role of social anxiety and the moderating role of family financial difficulty. *Frontiers in Psychology*, 12, 670065.
- Davey, S., Davey, A., Raghav, S. K., Singh, J. V., Singh, N., Błachnio, A., & Przepiorka, A. (2018). Predictors and consequences of “Phubbing” among adolescents and youth in India: An impact evaluation study. *Journal of family & community medicine*, 25(1), 35.
- Demirci, K., Akgönül, M., & Akpınar, A. (2015). Relationship of smartphone use severity with sleep quality, depression, and anxiety in university students. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(2), 85-92.
- Domenici, K., & Littlejohn, S. W. (2006). *Facework: Bridging theory and practice*. Sage.
- Elhai, J. D., Vasquez, J. K., Lustgarten, S. D., Levine, J. C., & Hall, B. J. (2018). Proneness to boredom mediates relationships between problematic smartphone use with depression and anxiety severity. *Social Science Computer Review*, 36(6), 707-720.

- Fang, J., Wang, X., Wen, Z., & Zhou, J. (2020). Fear of missing out and problematic social media use as mediators between emotional support from social media and phubbing behavior. *Addictive behaviors, 107*, 106430.
- Flores, P. J. (2004). *Addiction as an attachment disorder*. Jason Aronson.
- Franchina, V., Vanden Abeele, M., Van Rooij, A. J., Lo Coco, G., & De Marez, L. (2018). Fear of missing out as a predictor of problematic social media use and phubbing behavior among Flemish adolescents. *International journal of environmental research and public health, 15*(10), 2319.
- Gergen, K. J. (2002). The challenge of absent presence. In J. E. Katz ve M. Aakhus (Eds.), *Perpetual contact: Mobile communication, private talk, public performance*. New York, NY: Cambridge University Press. 227–241.
- Goffman, E. (1967). *Interactional ritual: Essays on face-to-face behavior*. New York: Doubleday.
- Goldsmith, D. J., & Lamb Normand, E. (2015). Politeness theory: How we use language to save face. In D. O. Braithwaite & P. Schrodt (Eds.). *Engaging theories in interpersonal communication: Multiple perspectives* (2nd ed., 267–278). Thousand Oaks, CA: Sage
- Gonzales, A. L., & Wu, Y. (2016). Public cellphone use does not activate negative responses in Others...Unless they hate cellphones. *Journal of Computer Mediated Communication, 21*(5), 384-398.
- Guazzini, A., Duradoni, M., Capelli, A., & Meringolo, P. (2019). An explorative model to assess individuals' phubbing risk. *Future Internet, 11*(1), 21.
- Hales, A. H., Dvir, M., Wesselmann, E. D., Kruger, D. J., & Finkenauer, C. (2018). Cell phone-induced ostracism threatens fundamental needs. *The Journal of Social Psychology, 158*(4), 460–473.
- Halpern, D., & Katz, J. E. (2017). Texting's consequences for romantic relationships: A cross-lagged analysis highlights its risks. *Computers in Human Behavior, 71*, 386-394.
- Harrison, M. A., Bealing, C. E., ve Salley, J. M. (2015). 2 TXT or not 2 TXT: College students' reports of when text messaging is social breach. *The Social Science Journal, 52*(2), 188-194.
- Holmgren, H. G., & Coyne, S. M. (2017). Can't stop scrolling!: Pathological use of social networking sites in emerging adulthood. *Addiction Research & Theory, 25*(5), 375-382.
- Humphreys, L. (2005). Cellphones in public: Social interactions in a wireless era. *New Media & Society, 7*(6), 810-833.
- Ifinedo, P. (2016). Applying uses and gratifications theory and social influence processes to understand students' pervasive adoption of social networking sites: Perspectives from the Americas. *International Journal of Information Management, 36*(2), 192-206.
- Kadylak, T. (2020). An investigation of perceived family phubbing expectancy violations and well-being among US older adults. *Mobile Media & Communication, 8*(2), 247-267.
- Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Şahin, B. M., & Babadağ, B. (2015). Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model. *Journal of Behavioral Addictions, 4*(2), 60-74.
- Kardefelt-Winther, D. (2014). A conceptual and methodological critique of internet addiction research: Towards a model of compensatory internet use. *Computers in human behavior, 31*, 351-354.
- Kelly, L., Miller-Ott, A. E., & Duran, R. L. (2017). Sports scores and intimate moments: An expectancy violations theory approach to partner cell phone behaviors in adult romantic relationships. *Western Journal of Communication, 81*(5), 619-640.

- Knausenberger, J., Giesen-Leuchter, A., & Echterhoff, G. (2022). Feeling ostracized by others' smartphone use: The effect of phubbing on fundamental needs, mood, and trust. *Frontiers in Psychology, 13*.
- Krasnova, H., Abramova, O., Notter, I., & Baumann, A. (2016). Why phubbing is toxic for your relationship: Understanding the role of smartphone jealousy among "Generation Y" users. Proceedings of the 24th European Conference on Information Systems (ECIS), 1-21.
- Leung, L. (2006). Stressful life events, motives for Internet use, and social support among digital kids. *Cyberpsychology & behavior, 10*(2), 204-214.
- Leung, L., & Wei, R. (2000). More than just talk on the move: Uses and gratifications of the cellular phone. *Journalism & Mass Communication Quarterly, 77*, 308–320.
- Li, A.N., & Tan, H. H. (2013). What happens when you trust your supervisor? Mediators of individual performance in trust relationships. *Journal of organizational behavior, 34*, 407-425.
- Mayer, R., Davis, J.H., & Schoorman, F.D. (1995). An integrative model of organizational trust. | *Academy of Management Review, 20*(3), 709-734.
- McDaniel, B.T., & Coyne, S.M. (2016). "Technoference": The interference of technology in couple relationships and implications for women's personal and relational wellbeing. *Psychology of Popular Media Culture, 5*(1), 85-98.
- Miller-Ott, A., & Kelly, L. (2015). The presence of cell phones in romantic partner face-to-face interactions: An expectancy violation theory approach. *Southern Communication Journal, 80*(4), 253-270.
- Miller-Ott, A.E., & Kelly, L. (2017). A politeness theory analysis of cell-phone usage in the presence of friends. *Communication Studies, 68*(2), 190–207.
- Misra, S., Cheng, L., Genevie, J., & Yuan, M. (2016). The iPhone effect: The quality of in-person social interactions in the presence of mobile devices. *Environment and Behavior, 48*(2), 275-298.
- Mulki, J. P., Caemmerer, B., & Heggde, G. S. (2015). Leadership style, salesperson's work effort and job performance: the influence of power distance. *Journal of Personal Selling & Sales Management, 35*(1), 3-22.
- Nakamura, T. (2015). The action of looking at a mobile phone display as nonverbal behavior/communication: A theoretical perspective. *Computers in Human Behavior, 43*, 68–75.
- Nazir, T. (2020). Impact of classroom phubbing on teachers who face phubbing during lectures. *Psychology Research on Education and Social Sciences, 1*(1), 41-47.
- Nazir, T., & Bulut, S. (2019). Phubbing and what could be its determinants: A dugout of literature. *Psychology, 10*, 819-829.
- Papacharissi, Z., & Rubin, A. M. (2000). Predictors of Internet use. *Journal of broadcasting & electronic media, 44*(2), 175-196.
- Parmaksız İ. (2021). Sosyotelizm (Phubbing) ile bilinçli farkındalık arasındaki ilişkide sosyal kaygının aracı rolü. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22*(2), 1387-1420.
- Pendergrass, W. S., & Town, C. (2017). Phubbing: communication in the attention economy. *Texas: USA*.
- Przybylski, A.K., & Weinstein, N. (2013). Can you connect with me now? How the presence of mobile communication technology influences face-to-face conversation quality. *Journal of Social and Personal Relationships, 30*(3), 237-246.
- Reinsch Jr, N. L., Turner, J. W., & Tinsley, C. H. (2008). Multicommunicating: A practice whose time has come?. *Academy of Management Review, 33*(2), 391-403.

- Roberts, J. A., & David, M. E. (2016). My life has become a major distraction from my cell phone: Partner phubbing and relationship satisfaction among romantic partners. *Computers in human behavior*, *54*, 134-141.
- Roberts, J. A., & David, M. E. (2017). Put down your phone and listen to me: How boss phubbing undermines the psychological conditions necessary for employee engagement. *Computers in Human Behavior*, *75*, 206-217.
- Roberts, J. A., & David, M. E. (2020). Boss phubbing, trust, job satisfaction and employee performance. *Personality and Individual Differences*, *155*, 109702.
- Rothwell, W. (2010). *Effective succession planning: Ensuring leadership continuity and building talent from within*. Amacom.
- Rozgonjuk, D., Sindermann, C., Elhai, J. D., & Montag, C. (2020). Fear of Missing Out (FoMO) and social media's impact on daily-life and productivity at work: Do WhatsApp, Facebook, Instagram, and Snapchat use disorders mediate that association?. *Addictive Behaviors*, *110*, 106487.
- Rubin, A. M. (2002). The uses and gratifications perspective of media effects. U J. Bryant i D. Zillmann (Eds.), *Media effects: Advances in theory and research*, 525-548. (2. Baskı)
- Shahbaz, K., Rasul, F., Khan, A., Saba, A., Saeed, M., Nida, A., & Gulzar, A. (2020). Phubbing positively predicts psychological distress and poor quality of life in community adults. *Int. J. Manag. (IJM)*, *11*, 2229-2240.
- Shellenbarger, S. (2013). Just look me in the eye already. *Work & Family*, *7*(26), 1-3.
- Short, J., Williams, E., & Christie, B. (1976). *The social psychology of telecommunications*. Toronto; London; New York: Wiley.
- Sin, S. C. J., & Vakkari, P. (2017). Information repertoires: media use patterns in various gratification contexts. *Journal of Documentation*, *73*(6), 1102-1118.
- Starkman, N. (2007). What students want: Leave me alone... I'm socializing. *The Journal*, *34*(3), 32-38.
- Sun, J., & Miller, C. H. (2023). Insecure attachment styles and phubbing: The mediating role of problematic smartphone use. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 2023.
- Sun, J., & Samp, J. A. (2022). 'Phubbing is happening to you': examining predictors and effects of phubbing behaviour in friendships. *Behaviour & Information Technology*, *41*(12), 2691-2704.
- Tandon, A., Dhir, A., Almugren, I., AlNemer, G. N., & Mäntymäki, M. (2021). Fear of missing out (FoMO) among social media users: a systematic literature review, synthesis and framework for future research. *Internet Research*, *31*, 782-821.
- Tedeschi, J. T., & Harris Bond, M. (2001). Aversive behavior and aggression in cultural perspective. In R. M. Kowalski (Ed.), *In Behaving badly: Aversive behaviors in interpersonal relationships*. Washington, DC: American Psychology Association. 257-293.
- Thabassum, L. (2021). Phubbing: A literature review of the technological invasion that has changed lives for the last decade. *Psychology Research on Education and Social Sciences*, *2*(1), 11-18.
- Turkle, S. (2011). *Alone together: Why we expect more from technology and less from each other*. New York, NY: Basic Books.
- Xie, X., Chen, W., Zhu, X., & He, D. (2019). Parents' phubbing increases Adolescents' Mobile phone addiction: Roles of parent-child attachment, deviant peers, and gender. *Children and Youth Services Review*, *105*, 104426.

- Vanden Abeele, M. M. P., Antheunis, M. L., & Schouten, A. P. (2016). The effect of mobile messaging during a conversation on impression formation and interaction quality. *Computers in Human Behavior, 62*, 562-569.
- Vanden Abeele, M. M., & Postma-Nilsenova, M. (2018). More than just gaze: An experimental vignette study examining how phone-gazing and newspaper-gazing and phubbing-while-speaking and phubbing-while-listening compare in their effect on affiliation. *Communication research reports, 35*(4), 303-313.
- Verma, S., Kumar, R., & Yadav, S. K. (2019). The determinants of phubbing behaviour: A millennials perspective. *International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE), 8*(125), 806-812.
- Vignovic, J. A., & Thompson, L. F. (2010). Computer-mediated cross-cultural collaboration: Attributing communication errors to the person versus the situation. *Journal of Applied Psychology, 95*(2), 265-276.
- Vogel, R. M., Mitchell, M. S., Tepper, B. J., Restubog, S. L., Hu, C., Hua, W., & Huang, J. C. (2015). A cross-cultural examination of subordinates' perceptions of and reactions to abusive supervision. *Journal of Organizational Behavior, 36*(5), 720-745
- Wang, X., Xie, X., Wang, Y., Wang, P., & Lei, L. (2017). Partner phubbing and depression among married Chinese adults: The roles of relationship satisfaction and relationship length. *Personality and Individual Differences, 110*, 12-17.
- Weigl, M., Hornung, S., Parker, S. K., Petru, R., Glaser, J., & Angerer, P. (2010). Work engagement accumulation of task, social, personal resources: A three-wave structural equation model. *Journal of Vocational Behavior, 77*(1), 140-153.
- White, C. H. (2021). Expectancy violations theory and interaction adaptation theory: From expectations to interactions. In *Engaging theories in interpersonal communication* 158-170. Routledge.
- Williams, K. D. (2009). Ostracism: A temporal need-threat model. *Advances in experimental social psychology, 41*, 275-314.
- Wolniewicz, C. A., Tiamiyu, M. F., Weeks, J. W., & Elhai, J. D. (2018). Problematic smartphone use and relations with negative affect, fear of missing out, and fear of negative and positive evaluation. *Psychiatry research, 262*, 618-623.

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Bu çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara ve bilimsel atıf gösterme ilkelerine riayet edildiğini yazar beyan eder. Bu çalışma etik kurul izni gerektiren çalışma grubunda yer almamaktadır.

ARAŞTIRMACILARIN MAKALEYE KATKI ORANI BEYANI

1. yazar katkı oranı: %100